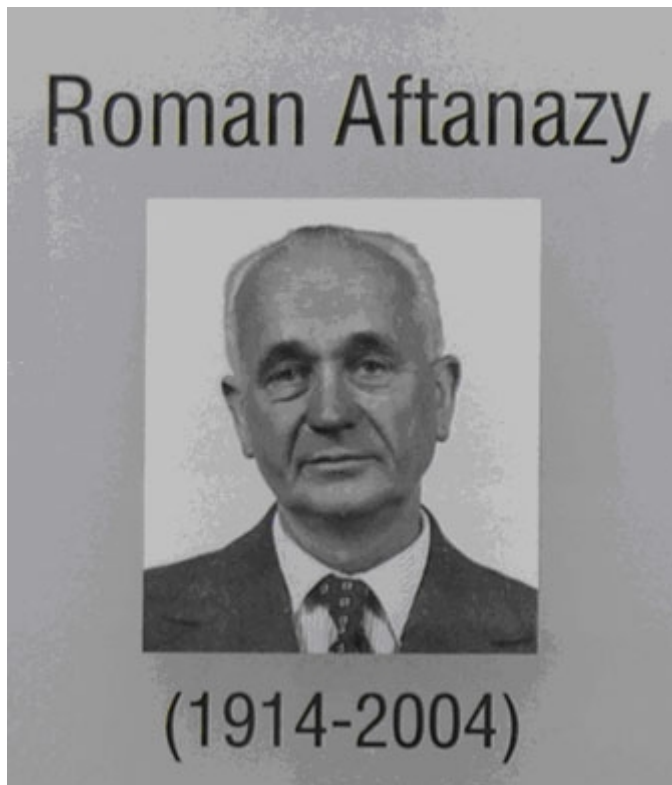

Шляхетські маєтки Полісся

Дошка пошани Романа Афтаназі у Вроцлаві

Роман Володимир АФТАНАЗІ (народився 2.04.1914 р. у Моршині, Україна – помер 7.06.2004 р. у Вроцлаві, Польща).

Один з найвідоміших польських дослідників, мистецтвознавець, спеціаліст з історії мистецтва, бібліотекар. Автор відомої у всій Європі 11-ти томної праці «Історія резиденцій на давніх окраїнах Речі Посполитої» ("Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej"), також автор унікальних багатотомних «Матеріалів до історії резиденцій». Для того, щоб написати такі праці протягом свого життя він зустрічається з багатьма людьми спадкоємцями в минулому власників маєтків, що зараз проживають по всій Європі.

Випускник 1933-го року класичної гімназії ім. Йозефа Пілсудського в Стрию, у 1936 році він продовжив навчання в університеті Яна Казимира у Львові на гуманітарному факультеті (історія культури польської). Роман Афтаназі не закінчив його через початок II Світової Війни. Однак у військовий час продовжував відвідувати групи таємного навчання і, зрештою, отримав

диплом у 1942-му році. До 1946-го Афтаназі перебував у Львові, де в 1944-му почав працювати в бібліотеці Оссолінеум. В січні 1945-го був арештований НКВС в період масових арештів польської інтелігенції Львова, і чотири місяці перебував за ґратами. Після зняття обвинувачень Роман повернувся до своєї роботи в Оссолінеумі разом з проф. Мечиславом Жебаровичем. Був засновником повосенних таємних зборів польських інтелігентів у Львові.

У 1946-му виїхав до Вроцлава, де захистив диплом магістра філософії у Вроцлавському університеті з працею «Система освіти Польщі в часи Князівства Варшавського (1807-1816 рр.)». Продовжував жити і працювати над роботами розпочатими ще в Оссолінеумі у Вроцлаві аж до виходу на пенсію у 1981-му році. Був керівником і хранителем архівного відділу. Постійно брав активну участь у всіх дослідницьких роботах, в тому числі і

у Львові. Все своє свідоме доросле життя збирав матеріали до монографічної праці по історії польських маєтків та палаців шляхетських на давніх окраїнах від 1772-го року. Побував у дослідницьких експедиціях і на Володимиреччині.

Монументальна монографія 1500-сот досліджених резиденцій в 11-ти томах вперше побачила світ в Польщі в 1986-1994-х роках, завдяки коштам Анжея Цечановського з Лондона, але всього в 500-х примірниках. В 1991-1997-х роках з'явилася і друге видання, однак також лише в кількох сотнях примірників.

ГОРОДЕЦЬ

Точного року виникнення Городця не існує. На сьогодні маємо лише одну згадку, де автор говорить про виникнення і формування села поступово у XI-XIII ст. (1200-1400рр.) як одного з так званих «Погоринських городів». Наступною з'явилася інформація про те, що у XV ст. (1400-1492рр.) Городець був одним з маєтків князя Льва Свидригайла.

У 1492-му році Городець був наданий королем Александром Ягелончиком князеві Юрію Семеновичу Гольшанському. Пізніше землі ці перейшли до онуки його, Тетяни, яка була жінкою князя Костянтина Острозького, великого гетьмана Литовського, а ще пізніше все добро було включене в склад «ординації Острозької».

Наступна згадка про територію села датується аж 1753-м роком, коли на підставі так званої «кольбушовської транзакції» ці землі дістаються Карлові Шидловському – смоленському мечнику. А ще через кілька років потому Городець стає власністю родини Урбановських. Цей заможний рід стає більш відомим у Польщі тільки після 1750-го. На сьогодні навіть герб роду не є повністю дослідженим та вірним. У 1767-му році населені пункти Городець, Кіселі та Рахни Лісові (Поділля) стають власністю Юзефа Урбановського. Чийм сином він був – невідомо, як немає ніяких відомостей і про родове дерево цієї родини, що дозволяє припускати, що цей молодий шляхетський рід отримав маєтки переважно в подарунок, наймовірніше – завдяки певним заслугам (здебільшого військовим – авт). Відомо, що Кіселі дісталися в подарунок Юзефу від Марціана Любомирського – великого волинського магната і князя польського, що в ті часи разом із такими ж відомими родами, як Вишневецькі, Радзивіли та Сангушки, були найвпливовішими в країні.

Юзеф Урбановський мав двох синів, однак не мав від них внуків – продовжувачів роду. Саме молодший його син – Антоній, депутат Волинської губернії, одружений з Ельжбетою Грушевською, донькою полковника військ польських, – і отримав у спадок Городець та Кіселі. По його смерті у 1843-му році господинею в Городці стала вдова Ельжбета. Вона переїхала на постійне місце проживання в Кіселі, а Городець подарувала Едварду Сташинському, який був її племінником по сестрі чоловіка. Одружений Едвард був на відомій красуні – Ізабелі Мостовській, з якою постійно проживали в Дрездені, однак маєток, хоч і не заселений, аж до смерті Ельжбети в 1854-му році утримувався в повному порядку і жодної речі звідти не було забрано.

Відомо, що до 1870 року Городець належав сину Едварда, Болеславу Сташинському, який був різьбярем та золотих справ майстром. Саме в цьому році дуже занедбаний Городець (по документах) був проданий генералу Курлову (Кирлову), хоча фактично заплатив за нього берлінський купець Брух (Бльох). Він мав єдину мету – експлуатувати ліс, до якого раніше взагалі не торкалася сокира.

У 1880-му році власником відомого Городця стає родина де Пубо (Пурбе), бельгійського походження, яка однак не жила в маєтку постійно. Через дев'ять років пожежа знищує майже все ліве крило маєтку, і аж до 1908-го року він так і залишається напівзруйнованим і незаселеним. В тому ж році власником маєтку стає нащадок роду – Каміл де Пубо, що займав посаду камергера папи Римського і прославився як великий польський суспільний діяч. Саме він відбудував і реконструював маєток, де й проживав аж до 1939 року.

В другій половині XIX ст. (від 1850-х років) власникам Городця належали близько 8 тис. десятин землі і лісів. Сам маєток перед I Світовою війною та у міжвоєнний період зазнав серйозної реконструкції та перебудови. Від 1834-го року кілька разів з перервами в маєтку перебував відомий польський дослідник, художник, історіограф і літературний публіцист Юзеф Ігнаці Крашевський, який каталогізував бібліотеку маєтку та замалював декілька картин маєтку і навколишніх пейзажів. В Городці була власна каплиця, де Крашевський у 1838-му році одружився з племінницею господарів Урбановських – Софією Вороніч. Пізніше він написав книгу присвячену Антонію – «Згадки Волині, Полісся і Литви».

Зовні маєток був нецікавим в архітектурному плані, не мав оригінальної декоративної ліпнини тощо. Він складався з двох дуже видовжених, розміщених під прямим кутом один до одного партерних корпусів по боках. Посередині маєток був двоповерховий, з високим першим поверхом. Обидва партерні крила мали трикутний дах, тоді як центральний корпус мав чотирикутний дах. Головний вхід містився не по центру, а трошки правіше, і скоріше нагадував маленький ганку.

Надзвичайним було оформлення всередині палацу. На карнизах вітальні було оздоблення акантовим листям; особливо вражали два великі за площею зали з вікнами навиліт з обох сторін. Один з них слугував бібліотекою, а інший – бальною, де Антоній тримав власну капелу з кількох десятків чоловік. Меблі були в стилі Людовіка XVI. Обидва брати Урбановські були завзятим колекціонерами, тому в будинку знаходилося багато вартісних творів мистецтва. Зокрема, там була галерея ікон, колекція нумізматики і бібліотека, яка в 1842-му році налічувала до 13 000 томів.

Найбільше інформації збереглося від Крашевського, який про бібліотеку пише: «дорогою ціною часу, грошей і праці зібрані були». Окрім великої кількості рідкісних першодруків, в бібліотеці було багато й рукописів. Зокрема, красою і мистецтвом каліграфії вирізнявся рукопис французькою мовою автора Валеріана

Максима, датований XIVст. з позолоченими мініатюрами та іншими оздобами, «незмірно коштовний і чудово збережений». Тим часом датовані були й математичні рукописи.

Були ще й старіші документи: акт каплиці архієпископської з Тулузи і рукопис молитовної книжки арабською мовою з малюнком Кааби, оздоблена норимберська Біблія. Там же було і безліч латинських, польських та родинних манускриптів. Дуже захопив Крашевського «чудесний екземпляр на пергаменті Норае М.V. з ксилографічним оздобленням, надрукований в Парижі в кін. XV ст. у вигляді рукопису».

Серед іконабулів і пізніших польських друків були картини з життя святого Станіслава, книги про життя Яна Длугуша, «Описцила» Яна Тухольчика, «Статут 1506 року Яна Ласького», «Постула» Яна Секлущяна з 1556 року, Біблія Якуба Вуйка з 1599 року та ін.

Серед рідкісних бібліографічних видань були праці Марціна Бельського, Бертоша Папроцького та багатьох інших, невідомих Крашевському. Систематизував він там і багато класичних видань, подорожніх публікацій, праць з алхімії, орнітології, німецьких монографій про рослини, метеликів. Було також багато історичних праць та методичних брошур різних часів. Окремі з них мали автографи відомих осіб, таких, як Станіслав Ореховський, Шиман Шиманович, Ян Амос Коменський. Одна з книг була присвячена королю Стефану Баторію.

Неймовірно красивими були шафи, що стояли в бібліотечному залі і були призначені для нумізматики. Куплені вони були у спадкоємців Вінсента Потоцького, а ще раніше належали королю Станіславу Ліщинському. Крашевський припускав, що їх тестю подарував Людовік XV. Шафи були вкриті білим мармуром і багато декоровані бронзою. Скрізь на них висіли медальйони з погруддями римських цезарів, на місці замків були ангели, а відчеканені монети закривали отвори для ключа. Шафи стояли на бронзових ніжках, на боках мали містичні картини вирізьблені з кольорового дерева. Там в плоских шухлядах з бронзовими ручками зберігалося кілька тисяч грецьких, римських, велика колекція польських монет часів Зигмунда Августа та Яна III. Особливо цінним був досконало збережений литовський десятидукатовий португал 1562-го року.

Дізнався Крашевський і про надзвичайно багату та цінну картинну галерею, що налічувала біля 500 картин. Серед них -- оригінал пензля да Вінчі 1495-го року «в старовинній красивій рамці», хоча вплив часу та брак консервації зробили полотно темним, а малюнок невиразним. Також тут були два оригінальні полотна Рубенса: «Оголена жінка в хутрі» та «Одруження найсвятішої пані». Серед інших -- «Суд Соломона» невідомого автора, «Самаритянка» Анжеліки Кауфман, «Карнавал в Римі» Каналетти, багато пейзажів. Особливе місце в галереї займала витиснена на блясі Діва Марія з Ісусом (як припускають, це оригінал Гуїдо Рені). Було також чимало погрудь відомих людей, зокрема і короля Августа II.

Однак дивно те, що ніхто, і навіть Крашевський, не описали колекцій чи хоча б окремих предметів срібла, бронзи та порцеляни, бо такі колекції в Городці повинні були бути.

З часом, як і більшість колекцій по всій Польщі, городецька була розпорошена. Найперше ще з-за часів Ізабелли в Дрезден забрано нумізматичну колекцію, трохи пізніше до Варшави та Загінець вивезено левову частку картин. Найдовше, аж до 1868-го року, залишалась у Городці бібліотека, оскільки вона була величезною і перевозити її було важко. Але того ж року Болеслав Сташинський вивіз її до Загинця, де перед тим збудував спеціальне приміщення для зберігання.

В результаті в Городці залишились речі, які вже нікого не цікавили. але в 1889-му році й вони згоріли в пожежі, що майже повністю знищила ліве крило палацу. Тоді він вже належав родині де Пурбе (Пубо). Тому аж до 1908-го року Городецький маєток так і залишався занедбаним. А відремонтував його останній власник родини де Пурбе – Каміл, який надав йому нового зовнішнього вигляду – ренесансового, популярного в Європі. Від попередньої нова будова відрізнялася лише тим, що центральна частина стала триповерховою і взагалі весь маєток став більш яскравим і помпезним, з терасами, арками та архітектурними балюстрадами і карнизами.

Славився Городець і своїм парком, що майже доходив до берегів річки Горинь з озером, липовими алеями, грабами, скупченням сосен та надвісянськими тополями. Однак, коли маєток вийшов з рук родини Урбановських то парк зовсім здичавів; і хоча той же Каміл де Пурбе в міжвоєнний період довів парк до пуття, після приходу на Західну Україну радянської влади його вирізали.

(Далі буде).

Переклад Володимира САВОНІКА,

завідуючого районним краєзнавчим музеєм.

ВОЛОДИМИРЕЦЬ

Перша згадка про селище датована 1570-м роком, літопис називає його «старою осадою». На поч. XVII ст. велика і багата на ліси територія Володимирця була спадкоємним володінням Чарторийських. А дещо пізніше маєток був проданий за 400 тис. злотих воєводі Казимиру Пацу. Населення Володимирця брало участь у визвольній війні, але за Андрусівським перемир'ям залишилося під Польщею. В 1650-му році воно складалося з 220 димів (дворів), а в 1795-му вже лише з 118-ти дворів, і входило до Луцькому повіту Волинської губернії.

Наступна згадка про поселення з'являється приблизно на поч. XIX ст. як про спадкоємну власність родини Красицьких. Тоді власником був пан Вінсент Юзеф Красицький, одружений з панною Равич (Н.Стаховською). У 1827 р. Юзеф Красицький збудував тут католицький костюл. Найпевніше в тому самому часі або навіть раніше ним же збудовано і палац у класичному стилі в досконалих пропорціях і симетрії. Це була двоповерхова будова прямокутної форми, дев'ятиосьова, накрита якісним черепичним дахом. Фронтна (центральна) сторона мала ганок з установленими там чотирма колонами на однаковій відстані, що підтримували білий різьблений фронтон. З обох боків до ганку вели сходи. Якщо стояти обличчям до входу, то справа були двері, що виходили одразу в парк, а зліва – двері на невеликий балкон. Тильна сторона палацу мала колір, близький до білого.

І ззовні, і всередині палац мав виступ по всій довжині, що умовно розділяв поверхи. Кожне вікно мало однаково скромну оправу. По обох боках з другого на перший поверх вели сходи. Майже увесь перший поверх займав великий зал, поряд обідня кімната та ще одна гостьова, розташована якраз під основною панською опочивальнею, що розміщувалась на другому поверсі.

Вигляд інших приміщень виглядав порівняно скромно. В залах та інших парадних покоях паркетна підлога. Поряд з простими мурованими печами в кількох покоях були й оцинковані каміни класичного стилю. Після батька спадкоємцем став його син – Фердинанд Юзеф (який помер у 1887 р.) – мирський посередник Луцького повіту, одружений з графинею Марією Родзівичевою Люк. Мали вони тільки дочку Анну, яка вийшла заміж за Яна Александра Красицького з генеральського роду.

Саме за переписом Красицького у Володимирці в 1847 році налічувалось 575 кріпаків. В 1911-му році селище наше було глухим, бідним містечком, де налічувалось 158 дворів. Пан Красицький мав 10 тис. десятин землі, в той час як 245 селянських господарств – 1187 (і це включаючи вигони, тому з них лише 1/5 була придатна під посіви).

В 1914 р. від спадкоємців Красицьких маєток у Володимирці купила Марія з роду М'ячинських де Пурне, якій цей маєток належав до 1939-го року. Невідомо, як був обставлений палац в часи Красицьких, тому що нова власниця купила його зовсім порожнім. Дуже великих спустошень зазнав палац в період Першої Світової війни.

Впродовж 1917-1920 років містечко кілька разів переходило до петлюрівців, австро-угорсько-польської буржуазії, червоноармійців та червоних повстанців району. Описували його сучасники так: «злидні страшні, люд непосьменний, навіть без жодного натяку на елементарну медичну освіту, по всьому містечку лише хати дерев'яні з солом'яними дахами».

У міжвоєнний період палац не був заселеним, оскільки де Пурбе в основному проживали в іншій своїй резиденції-маєтку – Городці. Палац оточений густим парком з чудовим видом і пейзажами зі слідами оборонних валів, які залишилось ще від попереднього давнього замку.

До 1939 в районі точилася підпільна боротьба комуністів з буржуазною владою. Польська влада карала за це репресіями і арештами, від чого найбільше страждало звичайне населення. В той період до Америки емігрували понад 30 родин. Дев'ятнадцятого вересня 1939 року селище стає радянським, і все панське добро безоплатно передається людям. А в 1957-му Володимирець отримав статус селища.

МАЄТОК У ВЕЛИКИХ ЦЕПЦЕВИЧАХ

В.Цепцевичі, що розташувалися поблизу р. Горинь, до 1583 р. належали до володіння князів Острозьких, а опісля перейшли до пана Косцеша Марціна Межинського, каштеляна. Час розквіту для маєтку розпочався в другій половині XVIII ст. Обширна цепцевичька територія займала понад 20 тис. га земель і лісів, і належала в той час Міхалу Урбановському, що був одружений з Ядвігою Сломчинською. Після його передчасної смерті вдова покохала камергера короля Станіслава Августа – Серафіна Плотницького, який господарював тут до повноліття сина Теодора Урбановського.

Хлопець цей спочатку виховувався під опікою батькового брата – Криштофа. Підлітком на кілька років був відправлений до Парижа, а після повноліття повернувся з Франції і став повноправним власником Цепцевич. Жив там постійно. Молодий пан був занадто азартним, і на той час вже мав борги. Через кілька років він втратив весь маєток і здоров'я внаслідок такого способу життя, й незадовго по тому помер в злиднях.

А землі цепцевичькі перейшли до кредиторів. Найкраща частина включно із Цепцевичами та ще кілька тисяч гектарів прилеглої землі перепали пану Цьолеку Леонові Понятовському, одруженому з Мошинською. Наступним господарем цього добра став його син Адам Станіслав (1808-1872 рр.), який пізніше був офіцером корпусу генерала Дембінського, організатора січневого повстання на Волині. Він був одружений із Софією Фелінською, дочкою Джерарда і Єви з Вендорфів. Після придушення повстання і заслання Адама С. Понятовського на Сибір Цепцевичі були конфісковані. Через кілька років маєток повернули родині Понятовських на підставі доказів, що в маєток значний капітал вклала дружина засланого.

Маєток у спадок отримав його син – Щесни Понятовський (1857-1936 рр.), суспільно-політичний діяч, одружений з Валентиною Марією Соколовською, графинею Ромін. Останнім спадкоємцем маєтку, який тоді вже втратив значну частину земель, був син Щесни – Юзеф Понятовський (нар. в 1897), одружений на Стефанії Волинських; після Другої Світової війни він проживав в Англії.

Згідно з дуже лаконічними та ще й позбавленими точних дат повідомленнями щоденника Антонія Андрейовського, в часи Станіслава Августа у Великих Цепцевичах знаходився розкішний палац в класичному стилі, типологічно схожий з маєтками в Тучині та Міжріччі Корецькому. На жаль, жодні записи того періоду не подають ні дати його побудови, ні ім'я архітектора. Наймовірніше, палац був збудований між 1770-1780 роками.

Цей палац XVIII-го ст. стояв над річкою на схилі високого пагорба, оточений з вищої сторони підземеллями. Від дороги двір відділяла широка канава, що певно залишилась тут від старого форту. По канаві до маєтку вів довгий міст. По обох сторонах в'їздної дороги, стояли будинки для гостей і слуг.

Щоденник того ж Андрейовського свідчить, що комплекс палацу складався з головного корпусу і двох павільйонів з обох боків, що між собою в одне ціле були з'єднані галереями. Наймовірніше основний корпус був двоповерховим, павільйони мали лише один поверх, до того ж є згадка в мемуарах про «прохід верхній» від павільйонів до палацу. Головним акцентом фасаду був поріг з колонами. Про них Андрейовський пише, що «покої були великі і як на той час дуже розкішно вмебльовані».

Після смерті Міхала Урбановського палац був нежилим. На межі XVIII-XIX ст. там жив неповнолітній Теодор з дядьком. Він же й успадкував дядькову бібліотеку на 2 тис. томів (власне, для її впорядкування й був запрошений Андрейовський, який за приклад вмеблювання узяв добре знану на той час бібліотеку палацу Ходкевичів, що в Пекалові).

Відкриття добудованих салонів відбулося на урочистому прийомі в честь Дня народження матері Теодора. В тій пишноті головний палац був виклеєним гладкою оббивкою, скрізь завішений полотном з білого мусліну, обрамленим у старому стилі сукном шовковим і парчевим, що кріпились кільцями до бронзових левиних пащ. На стіні між трьома дверима, що виходили в парк, висіло величезне дзеркало -- від стелі аж до підлоги; ще одне велике дзеркало красувалося над каміном. Також була обложена дзеркалами і обставлена квітами статуя Венери Медицейської. На відкриття меблярі виготовили софу та крісло у грецькому стилі, прикрашені багатою вишивкою. Вигляд інших покоїв мав бути трохи скромнішим: «менш пишно, але завжди гостинно». За палацом простягався цепцевичький парк, частково закладений ще до будівництва палацу. Він постійно розширювався і доглядався, стиль змінювався відповідно моді.

Пізніша згадка, найближча до часу розповіді про територію Цепцевич, отримана від Єви Фелінської, яка приїжджала до Вокотина, маєтку чоловіка. Місцевість нашу вона описала як «прекрасну». Чарівності околицям додавав, за її словами, «чудовий палац, зведений серед прекрасної природи на пагорбі над Горинню. Тополі й оздоблення маєтку додавали мальовничості образу».

В той час маєток ще належав Теодору Урбановському. Певне, палац залишили йому до смерті. Після його смерті новий власник не захотів тут жити, і палац, залишений без жодної опіки, потроху руйнувався.

Близько знайомий з дядьком Теодора, Антонієм Урбановським з Городця, Юзеф Ігнаці Крашевський, який відвідував ті краї близько 1838-го року, пише, що в той час в Цепцевичах на пагорбі він знайшов лише «руїни великого, чудового палацу і пусту територію навкруги». Ніхто з нових власників не вважав за потрібне піклуватись про маєток, і він «пусткою знищений був». В 1900-му руїни палацу ще були. Наймовірніше, наземна частина палацу зникла в часи Першої Світової війни. В міжвоєнний період весь фундамент розібрали місцеві жителі.

Леон Понятовський, що ймовірно набув маєток ще з-за життя Теодора, на відстані приблизно 150 метрів від палацу на міцному високому фундаменті якоїсь попередньої старішої споруди збудував для себе новий скромний одноповерховий дерев'яний будинок, також у стилі класицизму. Двір Понятовських був характерний вже звичним широким портиком (ганком з колонами), з тилу – тераса. Всередині – стандартна двотрактова система з великим квадратним залом. В деяких покоях знайшли залишки гарної підлоги, знищеної в Світову війну. Маєток був розграбований; обидві війни пережив лише портрет короля Станіслава Августа, який Л.Понятовському подарувала пані Грабовська, таким чином повертаючи позичені в нього гроші.

Новий двір власники збудували на краю давнього, більшою частиною вирізаного, парку Урбановських, зумисне трохи далі від села та старих канав і ровів попередньої резиденції. На круглому газоні перед цим будинком росли дві дуже старі берези. Увесь парк з багатовіковими деревами утримувався у відмінному стані аж до 1939 р.

Був у Цепцевичах ще один маєток, збудований Леоном Понятовським на відстані 3 кілометрів від села, де також посадив ще більший і красивіший парк. На честь дружини сина Адама маєток отримав назву Зосіно.

Близько 1831-го року Адам Понятовський збудував в Зосіні невеликий дерев'яний двір з чотирьохколонним портиком, що планувався або літньою резиденцією або спадщиною для котрогось з трьох його дітей. Згодом так і сталось: Щесни отримав Цепцевичі, а Казимір (1854-1934), закінчивши петербурзьку політехніку, отримав аптеку за яку купив маєток в Ящуві Любецькому. Зосін залишився дочці Леонії, яка вийшла заміж за Мар'яна Яна-Хамця з Андруги (це село вже давно належало Мошинським). В родинний спадок Зосін отримав наступник Мар'яна – син Антоній Хамц, що одружився з Марією Кричковською і до 1939-го року був господарем маєтку. В швидкому часі після II Світової війни він помер у Вроцлаві

Антоній в міжвоєнний період дещо розширив двір, і у відмінному стані утримував загальновідомий своєю красою парк в Зосіні. Вирізнявся парк ще й цінними колекціями окремих видів дерев та кущів.

Про родину Урбановських з Цепцевич достеменно нічого не відомо, не збереглося навіть їх герба. Чи справді існував пан Урбановський Прус I, чи польського роду він був? Один із них, Валенті, переселився на Русь у Премиськ, і дав там початок нового роду. Вони нічим історичним не запам'ятались. Був також пан Урбановський Прус II, що вів свій рід від неофіта також по імені Валенті, згаданого в 1765 році. Ця родина осіла в Луцькому повіті. Два різних роди з однаковими іменами і походженням, напевне, є якимось непорозумінням в записях.

У другій пол. XVIII – поч. XIX ст. жило три брати Урбановських, були вони дуже багаті. Старший, власник Цепцевич – Міхал. Середній, власник Рахни Лісової на Подолі – Криштоф. Наймолодший, власник Городця – Антоній. Ніхто з них нащадків по собі не залишив.

Інформація про родину останнього власника Цепцевич – заможного Леона Понятовського могла бути результатом його серйозної господарської діяльності: він заробляв великі гроші на продажах дерева, яке з Волині і Полісся переправляв до Гданська. Але жодною лінією не вдалося пов'язати Леона з іншими членами цього роду, не відомо ні ім'я його дружини пані Мошинської, ні чисю донькою вона була. Існує припущення, що родом вона від родової гілки Августа чи Фредеріка Мошинських. Адже по Мошинських Понятовські мали отримати застави посуду срібного на 48 осіб, порцеляни, венеційських кришталевих бокалів, на яких з однієї сторони знайдено портрет короля Августа II, а з іншої – виноградна гілка.

Криштоф Понятовський мав шестеро дітей, в тому числі і сина Юліуша – міністра сільського господарства в міжвоєнний період.

Портрет короля Станіслава Августа, що був у маєтку після II Світової, передано до народного музею у Варшаві.

Переклад з польської,

завідуючого районним музеєм,

Володимира САВОНІКА.

